

УПРАВЛІНСЬКІ, ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ, СОЦІОЛОГІЧНІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

УДК 17.022.1-057.875(477)

ЧЕРЕДНІЧЕНКО А. В.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Аналіз термінальних життєвих цінностей груп студентів харківських вищих
навчальних закладів

Анотація. Мета: визначити особливості системи цінностей студентів Харківських вишів. **Матеріал і методи:** дослідження проводилось у вересні – жовтні 2013 р. у Харківському національному економічному університеті (ХНЕУ) ім. Семена Кузнеця, Харківському національному університеті будівництва та архітектури (ХНУБА) та Харківському національному педагогічному університеті (ХНПУ) ім. Г. Сковороди. У дослідженні прийняли участь 523 студента. Для аналізу ціннісних орієнтацій особистості студентів був використаний морфологічний тест життєвих цінностей В. Ф. Сопова та Л. В. Карпушиної. **Результати:** проведено аналіз наукової літератури за проблемою дослідження; порівняльний аналіз термінальних життєвих цінностей студентів першого та другого курсів, юнаків та дівчат, студентів та викладачів, студентів Харківських вузів різних за профілем навчання; порівняльний аналіз спрямованості особистості груп студентів ХНЕУ, ХНУБА і ХНПУ до певних життєвих цінностей; аналіз термінальних життєвих цінностей студентів ХНЕУ ім. Семена Кузнеця, які заявили про високе значення сфери фізичної активності. **Висновки:** різні контингенти студентів мають різне відношення до певних життєвих цінностей. Деякі відмінності спостерігаються за віковою ознакою, як у хлопців, так і у дівчат, а також між викладачами та студентами ХНЕУ ім. Семена Кузнеця. Але між хлопцями та дівчатами достовірних відмінностей у відношенні до певних життєвих цінностей не виявлено; у спрямованості груп студентів Харківських вузів до певних життєвих цінностей майже немає відмінностей серед студентів різного профілю навчання; більшість студентів, які активні в сфері фізичного виховання, прагнуть реалізувати духовно-моральні цінності, а не егоїстично-престижні (прагматичні).

Ключові слова: термінальні цінності, фізичне виховання, порівняльний аналіз, достовірні відмінності.

Вступ. Формування особистої системи цінностей досить складний і тривалий процес. Основу системи цінностей складають ціннісні орієнтації – найважливіші елементи внутрішньої структури особистості, які базуються на її життєвому досвіді. Очевидно, що система цінностей особистості формується поетапно протягом життя, починаючи з раннього віку, закріплюючись у сім'ї, школі, середніх спеціальних і вищих навчальних закладах [5].

У сучасних концепціях розвитку вищої освіти наголошується, що освіта повинна не тільки забезпечити майбутніх фахівців глибокими знаннями, але й сприяти розвитку особистісної позиції студентів, формувати чіткі орієнтири життєдіяльності, вміння виокремлювати істинні цінності. Перед системою освіти постає необхідність пошуку нових і модернізації існуючих підходів до організації та змісту освітнього процесу.

Завданням вищої школи є формування стійкого інтересу до власного життя та здоров'я. З огляду на це, актуальним залишається питання аналізу тих цінностей, що нині пропонує нам життя, та системи ціннісно-нормативних структур у молодого покоління з метою визначення, на розвиток яких з них слід орієнтувати систему фізичного виховання.

За даними різних авторів, стійка сукупність ціннісних орієнтацій обумовлює такі якості особистості, як цілісність, надійність, вірність певним принципам і ідеалам, здатність до вольових зусиль в ім'я цих ідеалів і цінностей, активність життєвої позиції [2].

Цінність – поняття, яке прийняте в філософії, соціології, психології, педагогіці, етиці, естетиці тощо, за допомогою якого характеризують соціально-історичне, психологічне, педагогічне або особисте значення для індивіда певних явищ дійсності [7–9]. У теорії й методиці фізичного виховання не дуже звертають увагу на цінності людини, яка займається фізичним самовдосконаленням. Виявлення причин дій, вчинків,

діяльності людини – процедура, що вимагає кропіткого вивчення. Дослідження життєвих цінностей людини є одним з найважливіших напрямків у виявленні цих причин. У ряді досліджень [1; 4; 6] показано, що сила мотиву і ефективність діяльності людини залежать від того, наскільки ясно людина усвідомлює мету, сенс діяльності. Цінності є «специфічною формою смислових утворень в особистісних структурах» [3], а тому мають безпосереднє відношення до осмисленої мотивації діяльності. На ціннісно-мотиваційну структуру особистості студента у сфері фізичної культури та спорту впливають зовнішні фактори, зокрема, умови життя, матеріальне забезпечення, умови навчання у вузі, режим і вид рухової активності, які, переломлюючись через свідомість, значно впливають на ціннісні орієнтації, що виражаються у мотивах, інтересах, спрямованості особистості, рівні домагань, ідеалах, цілях, самооцінці фізичного «Я» [7].

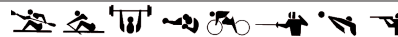
Кардинальні зміни у політичній, економічній, духовній сферах нашого суспільства тягнуть за собою радикальні зміни у ціннісних орієнтаціях та вчинках людей, що особливо яскраво виражено у сучасних студентів. Проблема дослідження ціннісних орієнтацій у сучасних студентів залишається актуальною, тому і стала предметом нашого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана за планом НДР кафедри фізичного виховання Харківського національного економічного університету ім. Семена Кузнеця за темою «Управлінські аспекти функціонування кафедри фізичного виховання».

Мета дослідження: визначити особливості системи цінностей студентів Харківських вузів.

Завдання дослідження:

- провести аналіз наукової літератури за темою дослідження;
- визначити особливості ціннісних орієнтацій різних досліджуваних груп;
- зробити висновки за даними проведеного

дослідження.

Матеріал і методи дослідження. Для досягнення мети дослідження використовувалися такі методи: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел; психодіагностичний експеримент з метою визначення ціннісних особливостей студентів Харківських вузів; математична обробка отриманих емпіричних даних на комп'ютері з використанням методів математичної статистики.

Дослідження проводилось в вересні – жовтні 2013 р. у Харківському національному економічному університеті (ХНЕУ) ім. Семена Кузнеця, Харківському національному університеті будівництва та архітектури (ХНУБА) та Харківському національному педагогічному університеті (ХНПУ) ім. Г. Сковороди. У дослідженні прийняли участь 523 студента. Для аналізу ціннісних орієнтацій особистості студентів ми використали морфологічний тест життєвих цінностей В. Ф. Сопова та Л. В. Карпушиної. Методика проходження тесту надавалась заочно та проводилась дистанційно. Матеріали були розміщені на сайті кафедри фізичного виховання та спорту ХНЕУ ім. Семена Кузнеця. Для його проходження необхідно було відповісти на 112 запитань автоматизованої програми «PSY LAB» та відправити файл з даними на електронну адресу. Потім отримані дані переводились у стени, згідно з орієнтованими нормами для шкал життєвих цінностей людини за віком.

Стислий опис морфологічного тесту життєвих цінностей (МТЖЦ).

Основним діагностичним конструктом МТЖЦ є термінальні цінності.

Під терміном «цінність» розуміється ставлення суб'єкта до явища, життєвого факту, об'єкту і суб'єкту, і визнання його як важливого, який має життєву важливість.

Перелік життєвих цінностей включає:

1. Саморозвиток (С), тобто пізнання своїх індивідуальних особливостей, постійний розвиток своїх здібностей та інших особистісних характеристик.

2. Духовне задоволення (ДЗ), тобто керівництво морально-етичними принципами, перевага духовних потреб над матеріальними.

3. Креативність (К), тобто реалізація своїх творчих можливостей, прагнення змінювати навколишню дійсність.

4. Активні соціальні контакти (АСК), тобто встановлення сприятливих відносин у різних сферах соціальної взаємодії, розширення своїх міжособистісних зв'язків, реалізація своєї соціальної ролі.

5. Власний престиж (ВП), тобто завоювання свого визнання в суспільстві шляхом слідування певним соціальним вимогам.

6. Високе матеріальне становище (ВМС), тобто звернення до факторів матеріального благополуччя як головного змісту існування.

7. Досягнення (Д), тобто постановка і вирішення певних життєвих завдань як головних життєвих чинників.

8. Збереження власної індивідуальності (ЗВІ), тобто переважання власних думок, поглядів, переконань над загальноприйнятими, захист своєї неповторності і незалежності

Запропоновані цінності належать до різноспрямованих груп: духовно-моральні цінності та егоїстично-

престижні (прагматичні). Це концептуально важливо для визначення спрямованості діяльності особистості або групи. До перших відносяться: саморозвиток, духовна задоволеність, креативність та активні соціальні контакти, що відображають морально-ділову спрямованість. Відповідно, до другої підгрупи цінностей відносяться: престиж, досягнення, матеріальне становище, збереження індивідуальності. Вони в свою чергу відображають егоїстично-престижну спрямованість особистості.

При всіх низьких значеннях – спрямованість особистості невизначена, без вираженого бажаного визначення мети. При всіх високих балах – спрямованість особистості суперечлива, внутрішньо-конфліктна. При високих балах цінностей 1-ї групи спрямованість особистості є гуманістична, 2-ї групи – прагматична (В. Ф. Сопов та Л. В. Карпушина).

Результати дослідження та їх обговорення.

Порівняльний аналіз термінальних життєвих цінностей (t-критерій Ст'юдента) студентів (юнаків) першого та другого курсів ХНЕУ ім. Семена Кузнеця виявив достовірну різницю в цінності «Високе матеріальне становище» (ВМС) ($t_p = 2,27$; $t_{rp} = 1,98$; $P = 0,95$), тобто звернення до факторів матеріального благополуччя як головному сенсу існування (табл. 1).

Першокурсники віддають їй більшу перевагу, ніж студенти другого курсу.

На думку автора, це пов'язано з різними причинами, а саме:

– студенти, які отримували державну стипендію, протягом першого курсу мають меншу потребу в грошових коштах (першокурсники в школі її не отримували). У зв'язку з цим потреба в грошах у них різна, а значить і ціннісне ставлення до них різне;

– студенти другого курсу протягом першого курсу вивчали дисципліни, які включали в себе аксіологічний компонент, такі як філософія, безпека життєдіяльності, фізичне виховання та інші. На думку автора, ці дисципліни вплинули на відношення до цінностей студентів.

У дівчат першого та другого курсів достовірна різниця виявлена в термінальній цінності «Активні соціальні контакти» (АСК) ($t_p = 2,1$; $t_{rp} = 1,96$; $P = 0,95$). Тобто встановлення сприятливих відносин у різних сферах соціальної взаємодії, розширення своїх міжособистісних зв'язків, реалізація своєї соціальної ролі. Для першокурсниць вона має більше значення, ніж для другокурсниць. Автор вважає, що це пов'язано з тим, що дівчата, потрапляючи в нову навчальну середу, мають потребу успішно в неї інтегруватися, тому значення цієї цінності збільшується, а на другому курсі, пройшовши адаптацію, значення цієї цінності для них знижується.

Провівши порівняльний аналіз ставлення до життєвих цінностей юнаків і дівчат, можна констатувати, що достовірних відмінностей не було виявлено. Порівняльний аналіз термінальних життєвих цінностей між студентами та викладачами кафедри фізичного виховання та спорту ХНЕУ ім. С. Кузнеця виявив достовірні відмінності в цінності «Саморозвиток» (С) ($t_p = 2,42$; $t_{kp} = 2,10$; $P = 0,95$), тобто пізнання своїх індивідуальних особливостей, постійний розвиток своїх здібностей та інших особистісних характеристик, та «Власний престиж» (ВП) ($t_p = 2,24$; $t_{kp} = 2,10$; $P = 0,95$), тобто завоювання свого визнання в суспільстві шляхом сліду-

Таблиця 1

Порівняльний аналіз відношення до життєвих цінностей різних досліджуваних груп

Термінальні життєві цінності	С	ДЗ	К	АСК	ВП	ВМС	Д	ЗВІ	t _{гр.}
Досліджувана група	Студенти (юнаки) ХНЕУ ім. С. Кузнеця								
I курс	0,01	0,58	0,04	0,58	0,69	2,27	0,53	0,14	1,98
II курс									
Студенти (дівчата) ХНЕУ ім. С. Кузнеця									
I курс	0,99	1,31	1,21	2,10	0,64	1,04	1,25	0,47	1,97
II курс									
Студенти ХНЕУ ім. С. Кузнеця									
Юнаки	0,62	1,27	0,50	0,70	1,20	0,21	1,30	0,16	1,98
Дівчата									
Студенти (ХНЕУ)	2,42	0,37	0,63	0,91	2,24	1,76	1,55	1,69	2,10
Викладачі (ХНЕУ)									
Студенти Харківських вузів									
ХНЕУ	0,20	0,65	1,04	0,82	0,25	0,84	0,08	0,71	2,04
ХНПУ									
ХНЕУ	1,47	2,32	1,16	0,34	0,69	0,41	1,69	0,85	2,14
ХНУБА									
ХНПУ	1,36	1,53	0,23	0,24	0,51	0,04	1,40	1,15	2,07
ХНУБА									

Примітка: $P=0,95$.

Таблиця 2

Порівняльний аналіз спрямованості особистості груп студентів Харківських вузів до певних життєвих цінностей (за критерієм Фішера)

Спрямованість особистості	ХНЕУ	ХНУБА	$\Phi_{\text{емп.}}$	ХНЕУ	ХНПУ	$\Phi_{\text{емп.}}$	ХНУБА	ХНПУ	$\Phi_{\text{емп.}}$
Гуманістична	12%	12%	0,152	12%	8%	0,786	12%	8%	0,61
Прагматична	8%	12%	0,674	8%	12%	0,549	12%	12%	0,21
Суперечливо-конфліктна	2%	24%	0,604	2%	15%	0,68	24%	15%	1,936
Невизначена	3%	0%	–	3%	4%	0,166	0%	4%	–
Не мають чіткої спрямованості	57%	52%	0,289	57%	61%	0,609	52%	61%	0,61

Примітка: $\Phi_{\text{кр.}}=1,64$; $P=0,95$.

вання певним соціальним вимогам.

В обох цінностях середні показники студентів вище, ніж викладачів. Потреба в саморозвитку у студентів, на погляд автора, обумовлюється віковими особливостями та освітнім середовищем. Для викладачів також передбачено посадовими обов'язками професійне зростання та саморозвиток, проте у студентів його значення вище. Аналізуючи цінність «Власний престиж», можна зауважити, що для сту-

дентів він має високе значення, тому що в цьому віці людина займає своє місце «під сонцем» та встановлює соціальні зв'язки, створює власний імідж.

Порівняльний аналіз відношення до життєвих цінностей студентів вузів різного профілю навчання виявив достовірні відмінності в цінності «Духовне задоволення» (ДЗ) ($t_p=2,32$; $t_{кр.}=2,14$; $P=0,95$) між студентами ХНЕУ та ХНУБА, тобто керівництво морально-етичними принципами, перевага духовних потреб

над матеріальними. Для студентів ХНУБА ця цінність має більше значення, ніж для студентів ХНЕУ.

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2, слід зауважити, що в ХНУБА достовірно більше студентів ($\varphi_{\text{емп.}}=1,936$; $P=0,95$) мають суперечливо-конфліктну спрямованість до певних життєвих цінностей, тобто високо розвинені як духовно-моральні цінності, так й егоїстично-престижні, ніж в ХНПУ. Це свідчить про те, що в цих людей ще не сформований конкретний набір життєвих цінностей, тому в них часто виникають внутрішні конфлікти. Від 50–61 відсотків студентів не мають чітко визначеної спрямованості до життєвих цінностей. Це свідчить про те, що в цьому віці (17–19 років) у студентів ще не сформований власний світогляд.

Аналізуючи гістограму (рис. 1), можна зауважити, що більшість студентів, які заявили про високе значення сфери фізичної активності, прагнуть реалізувати духовно-моральні цінності (62% в середньому), ніж егоїстично-престижні (45% в середньому). Це необхідно враховувати в роботі з цією групою студентів.

Нами було встановлено (МТЖЦ), що 117 (28,06%) студентів заявили про високу значимість сфери фізичної активності (8–10 степенів за шкалою).

Проте після аналізу успішності навчання з дисципліни «Фізичне виховання» цих студентів було встановлено, що:

- 12 студентів (10,26%) – зовсім не відвідували заняття з дисципліни;
- 24 студенти (20,52%) – отримали оцінку «незадовільно»;

- 6 студентів (5,13%) – отримали оцінку «задовільно»;
- 52 студенти (44,44%) – отримали оцінку «добре»;
- 23 студенти (19,65%) – отримали оцінку «відмінно» (за національною шкалою).

З цього можна зробити припущення, що тільки 69,22% студентів змогли реалізувати свої цінності в межах дисципліни «Фізичне виховання». Майже третина студентів (30,78%) не змогли реалізувати свої цінності.

Висновки:

1. Різні контингенти студентів мають різне відношення до певних життєвих цінностей. Деякі відмінності спостерігаються за віковою ознакою, як у хлопців, так і у дівчат, а також між викладачами та студентами ХНЕУ ім. Семена Кузнеця. Але між хлопцями та дівчатами достовірних відмінностей у відношенні до певних життєвих цінностей не виявлено.

2. Аналіз спрямованості груп студентів Харківських вузів до певних життєвих цінностей дає можливість зробити висновок, що майже немає відмінностей серед студентів різного профілю навчання.

3. Більшість студентів, які активні в сфері фізичного виховання, прагнуть реалізувати духовно-моральні цінності, ніж егоїстично-престижні (прагматичні). Це необхідно враховувати в роботі зі студентами.

Подальші дослідження будуть направлені на аналіз інших компонентів фізичної культури студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

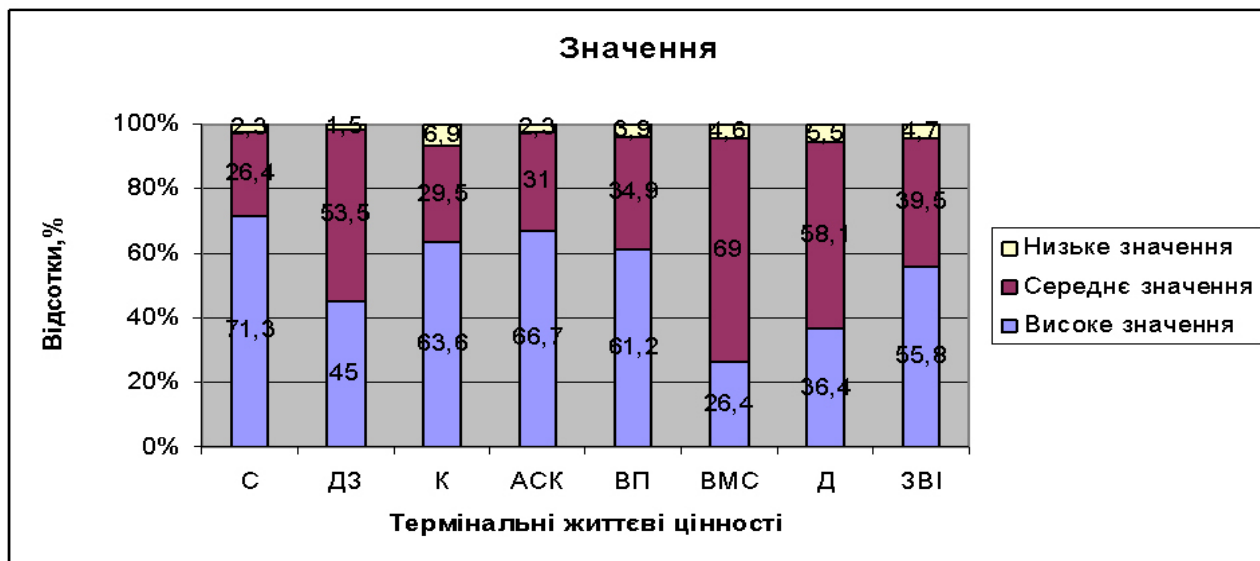

Рис. 1. Прагнення студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця, які заявили (МТЖЦ) про високе значення сфери фізичної активності, прагнення реалізувати термінальні життєві цінності, за рівнями значення, %

Список використаної літератури:

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Асташова Н. А. Учитель. Проблема выбора и формирования ценностей / Н. А. Асташова. – М.: МОДЭК, 2001. – 272 с.
3. Будинайте Г. Л. Личностные ценности и личностные предпочтения субъекта / Г. Л. Будинайте, Т. В. Корнилова // Вопросы психологии. – 1993. – № 3. – С. 99.
4. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.
5. Кутек Т. Б. Етапи формування фізичної культури особистості / Т. Б. Кутек // Слобожанський науково-спортивний вісник: [наук.-теор. журн.]. – Харків: ХДАФК, 2013. – № 3. – С. 207–210.
6. Лапин Н. И. Модернизация базовых ценностей россиян / Н. И. Лапин // Социс. – 1999. – № 5. – С. 114–118.
7. Марченко О. Ю. Формування ціннісних категорій фізичної культури студентів вищих навчальних закладів /

- О. Ю. Марченко // Слобожанський науково-спортивний вісник : [наук.-теор. журн.]. – Харків : ХДАФК, 2011. – № 1. – С. 127–131.
8. Педагогічний словник / За редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченко М. Д. – К. : Педагогічна Думка, 2001. – С. 408–412.
9. Психологія: [словарь] / под общ. Ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.
10. Психологія: [Учебник для технумов физ. культуры] / Под ред. А. Ц. Пуни. – М. : «Физкультура и спорт», 1984. – 255 с.

Стаття надійшла до редакції: 11.05.2014 р.
Опубліковано: 25.06.2014 р.

Аннотация. Чередниченко А. В. Анализ терминальных жизненных ценностей групп студентов харьковских вузов. Цель: определить особенности системы ценностей студентов Харьковских вузов. **Материал и методы:** исследование проводилось в сентябре – октябре 2013 г. в Харьковском национальном экономическом университете (ХНЭУ) им. Семена Кузнецца, Харьковском национальном университете строительства и архитектуры (ХНУСА) и Харьковском национальном педагогическом университете (ХНПУ) им. Г. Сковороды. В исследовании приняли участие 523 студента. Для анализа ценностных ориентаций личности студентов был использован морфологический тест жизненных ценностей В. Ф. Сопова и Л. В. Карпушиной. **Результаты:** проведены анализ научной литературы по проблеме исследования; сравнительный анализ терминальных жизненных ценностей студентов первого и второго курсов, юношей и девушек, студентов и преподавателей, студентов Харьковских вузов разных по профилю обучения; сравнительный анализ направленности личности групп студентов ХНЭУ, ХНУСА и ХНПУ к определенным жизненным ценностям; анализ терминальных жизненных ценностей студентов ХНЭУ им. С. Кузнецца, которые заявили про высокое значение сферы физической активности. **Выводы:** различные контингенты студентов имеют разное отношение к определенным жизненным ценностям. Некоторые различия наблюдаются по возрастному признаку, как у юношей, так и у девушек, а также между преподавателями и студентами ХНЭУ им. С. Кузнецца. Но между юношами и девушками достоверных различий в отношении к определенным жизненным ценностям не обнаружено; в направленности групп студентов Харьковских вузов к определенным жизненным ценностям почти нет различий среди студентов различного профиля обучения; большинство студентов, которые активны в сфере физического воспитания, стремятся реализовать духовно-нравственные ценности, а не эгоистично-престижные (прагматические).

Ключевые слова: терминальные ценности, физическое воспитание, сравнительный анализ, достоверные различия.

Abstract. Cherednichenko A. Analysis of values of terminal groups of students Kharkov universities. Purpose: to determine the values of the features of the Kharkiv university students. **Material and Methods:** the study was conducted in September and October 2013 in S. Kuznets Kharkiv National Economic University (KNEU), Kharkiv National University of Construction and Architecture (KNUBA) and H. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (KNPU). In study involved 523 students. For the analysis of value orientations of individual students was used morphological test of values V. Sopova and L. V. Karpushina. **Results:** analysis of scientific literature on the problem of the study; conducted comparative analysis of terminal values in life students of the first and second courses, boys and girls, students and teachers and students from different faculties, the analysis of terminal values in life of them students of KNEU, who said the high value of the sphere of physical activity, and Kharkiv university students of different learning profiles; Comparative analysis of the orientation of the individual groups of students KNUE HNUBA and KNPU certain values in life. **Conclusions:** different students have different kontenheny relation to certain values in life. Some of the differences observed by age in both boys and girls, and between teachers and students of S. Kuznets KNEU. But between boys and girls significant differences with respect to certain life values were found; in focus groups of students to universities in Kharkiv certain values in life, almost no differences between students from different education profile; Most students who are active in the field of physical education, seeking to realize spiritual and moral values than selfish – prestigious (pragmatic).

Keywords: terminal values, physical education, comparative analysis, significant differences.

References:

1. Abulkhanova-Slavskaya K. A. Strategiya zhizni [Life strategy], Moscow, 1991, 299 p. (rus)
2. Astashova N. A. Uchitel. Problema vybora i formirovaniya tsennostey [Teacher. The problem of choice and value formation], Moscow, 2001, 272 p. (rus)
3. Budinayte G. L., Kornilova T. V. Voprosy psikhologii [Questions of psychology], 1993, vol. 3, pp. 99. (rus)
4. Ilin Ye. P. Motivatsiya i motivy [Motivation and motives], Saint Petersburg, 2000, 512 p. (rus)
5. Kutek T. B. Slobozans'kij nauk.-sport. visn. [Slobozhanskyi science and sport bulletin], Kharkiv, 2013, vol. 3, pp. 207–210. (ukr)
6. Lapin N. I. Sotsis [Sotsis], 1999, vol. 5, p. 114–118. (rus)
7. Marchenko O. Yu. Slobozans'kij nauk.-sport. visn. [Slobozhanskyi science and sport bulletin], Kharkiv, 2011, vol. 1, pp. 127–131. (ukr)
8. Yarmachenko M. D. Pedagogichnyy slovník [Pedagogichnyy vocabulary], Kyiv, 2001, pp. 408–412. (ukr)
9. Petrovskiy A. V., Yaroshevskiy M. G. Psikhologiya [Psychology], Moscow, 1990, 494 p. (rus)
10. Puni A. Ts. Psikhologiya [Psychology], Moscow, 1984, 255 p. (rus)

Received: 11.05.2014.
Published: 25.06.2014.

Чередніченко Артем Вікторович: Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнецца: пр. Леніна 9, м. Харків, 61166, Україна.

Чередніченко Артем Вікторович: Харьковский национальный экономический университет им. Семена Кузнецца: пр. Ленина 9, г. Харьков, 61166, Украина.

Artem Cherednichenko: Semen Kuznets Kharkiv National University of Economics: Lenin Avenue 9, Kharkov, 61166, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0003-2517-3170

E-mail: surz@ukr.net

Бібліографічний опис статті:

Чередніченко А. В. Аналіз термінальних життєвих цінностей груп студентів харківських вищих навчальних закладів / А. В. Черденіченко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2014. – № 3. – С. 116–120. dx.doi.org/10.15391/sns.v.2014-3.023